

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (географія)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Спеціалізація 014. 07 Географія

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Суспільна географія України
Викладач (і)	доц. Ірина Закутинська
Контактний телефон	+380972272057
Е-mail викладача	iryna.zakutynska@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 120 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/list
Консультації	Щотижня, вівторок

2. Анотація до навчальної дисципліни

Дисципліна «Суспільна географія України» спрямована на формування у студентів цілісного уявлення про просторову організацію суспільства та господарства держави. Його зміст охоплює такі ключові напрями: вивчення особливостей державної території та кордонів України; аналіз суспільно-географічних параметрів адміністративно-територіального устрою; дослідження галузевої та територіальної структури господарства країни; характеристику регіональних відмінностей соціально-економічного розвитку. Особлива увага приділяється формуванню у студентів-географів системного бачення сучасної економіко-географічної ситуації в Україні, вмінню аналізувати просторові диспропорції, демографічні процеси, урбанізацію, регіональну політику та тенденції розвитку національної економіки в умовах глобалізації та євроінтеграції.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Суспільна географія України» є формування у студентів системних знань про особливості геопросторової організації суспільства та господарства України, розкриття теоретичних, методичних і прикладних засад суспільно-географічних досліджень держави. Курс спрямований на формування уявлень про об'єкт і предмет суспільної географії України, її поняттєво-категоріальний апарат, систему законів і закономірностей розвитку та розміщення населення і господарства, а також основні теорії та концепції економіко- й суспільно-географічного аналізу в національному контексті.

Завдання дисципліни:

1. Усвідомити змістову складність і структурну організацію суспільної географії України, а також розмежування між об'єктом і предметом її дослідження.
2. Опанувати знання про основні етапи становлення та розвитку української суспільно-географічної школи.
3. Засвоїти базові поняття та категорії суспільної географії, насамперед сутність ключового поняття «геопросторова організація суспільства» в умовах України.

4. Ознайомитися з основними законами та закономірностями територіальної організації населення і господарства України.
5. Сформулювати уявлення про провідні теорії та концепції суспільної географії та можливості їх застосування до аналізу соціально-економічного розвитку регіонів України.
6. Опанувати систему методів суспільно-географічних досліджень і набути навичок їх практичного застосування при аналізі сучасних регіональних процесів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання, педагогічні ситуації та практичні проблеми в професійно-педагогічній діяльності, що передбачають застосування теоретичних положень педагогіки, психології та методики навчання географії, характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

Фахові компетентності

ФК1. Наявність системи наукових знань із дисциплін фундаментальної та професійної підготовки, здатність до їх застосування на практиці.

ФК2. Здатність вільно оперувати фаховими поняттями і термінами для виконання професійних завдань.

ФК6. Здатність працювати із навчально-методичною та науково-географічною літературою, систематично підвищувати професійно-педагогічну кваліфікацію.

ФК8. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії та історії географічної науки для орієнтування у сучасних напрямках галузевих наукових досліджень, використовувати їх елементів в освітньо-професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Здатність застосовувати базові знання із фундаментальних природничо-математичних (вищої математики, фізики, хімії, геології) та суспільно-гуманітарних (філософії, історії, культурології) для глибокого розуміння сутності процесів та явищ у природних оболонках Землі, життєдіяльності людського суспільства.

ПРН12. Здатність чітко і логічно відтворювати базові знання з географії, компетентно розкривати сутність та цінність результати наукових досліджень, наукових тенденцій розвитку людської цивілізації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24

семінарські заняття / практичні / лабораторні	36
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6	A4.07 Середня освіта (за предметними спеціальностями) / A4.07 Географія	3 (2026)	нормативна

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	практич заняття	сам. роб
Лекція 1. Предмет суспільної географії України, її місце в системі наук.	2		4
Лекція 2. Державна територія та Державний кордон України: структура, формування, делімітація і демаркація.	2		4
Лекція 3. Політико- та економіко-географічне положення України.	2		4
Лекція 4. Столиця держави: суспільно-географічні функції. Київ як столиця України.	2		4
Лекція 5. Адміністративно-територіальний устрій України: структура, проблеми та перспективи	2		4

реформування.			
Лекція 6. Демогеографічна ситуація в Україні: депопуляція, статево-вікова структура, міграції.	2		4
Лекція 7. Етногеографічна структура населення України. Український етнос і національні меншини.	2		4
Лекція 8. Географія зарубіжних українців: діаспора та автохтонне населення в суміжних державах.	2		4
Лекція 9. Історико-географічні передумови заселення території. Система розселення населення.			6
Лекція 10. Галузева структура господарства України. Загальні риси розвитку промисловості.	2		4
Лекція 11. Паливно-енергетичний комплекс (ПЕК): структура, територіальна організація, проблеми енергозбереження.	2		4
Лекція 12. Металургійний комплекс України: передумови розвитку, сучасний стан, перспективи.			6
Лекція 13. Машинобудування України: галузева структура і територіальна організація.			6
Лекція 14. Хімічна, нафтохімічна, лісова та деревообробна промисловість. Промисловість будівельних матеріалів.			6
Лекція 15. Легка промисловість та агропромисловий комплекс України.			6
Лекція 16. Транспортний комплекс України: структура перевезень, територіальні особливості.			6
Лекція 17. Зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні зв'язки України.			6
Практичне заняття 1. Об'єкт і предмет суспільної географії України.		2	3

Практичне заняття 2. Державна територія та проблеми функціонування державного кордону.		2	3
Практичне заняття 3. Геополітичне положення України в Європі.		2	3
Практичне заняття 4. Київ як політичний, економічний і культурний центр.		2	3
Практичне заняття 5. Реформа адміністративно-територіального устрою: досягнення та проблеми.		2	3
Практичне заняття 6. Демографічна криза та її регіональні прояви.		2	3
Практичне заняття 7. Етнічний склад населення України та мовна структура.		2	3
Практичне заняття 8. Українська діаспора: сучасний стан і проблеми збереження ідентичності.		2	3
Практичне заняття 9. Урбанізація та система розселення в Україні.		2	3
Практичне заняття 10. Галузева структура промисловості: пропорції та диспропорції.		2	3
Практичне заняття 11. ПЕК України: ресурсна база та енергетична безпека.		2	3
Практичне заняття 12. Територіальна організація металургії України.		2	3
Практичне заняття 13. Проблеми розвитку машинобудування в умовах трансформації економіки.		2	3
Практичне заняття 14. Хімічна та лісопромислова галузі: сучасні виклики.		2	3
Практичне заняття 15. АПК України: структура, спеціалізація регіонів.		2	3
Практичне заняття 16. Транспортна система України та її роль у міжнародних перевезеннях.		2	3
Практичне заняття 17. Зовнішня торгівля України: товарна і географічна структура.		2	3
Практичне заняття 18. Підсумкове заняття: регіональні соціально-економічні диспропорції та шляхи їх подолання.		2	3
ЗАГ.:	24	36	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання курсу відбувається згідно з Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника . Загальна максимальна сума балів, яка присвоюється за курс становить 100 балів.
Практичні заняття	Робота на практичних заняттях включає обговорення проблемних питань з теми, виконання розрахункових завдань, проходження тестування на сайті дистанційного Навчання, виконання письмових контрольних робіт. На окремому занятті проводиться контроль самостійної роботи.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент повинен відвідати більше 50% лекційних занять, пройти тематичні онлайн-тестування з усіх лекційних тем, а також виконати передбачені контрольні роботи розрахункового характеру та із тем для самостійного опрацювання. Бали поточного контролю розподіляються таким чином: - виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua (30 балів); - виконання розрахункових контрольних робіт та виступ в обговоренні проблемних питань на практичному занятті (15 балів) - проходження на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua контрольних тестів із тем для самостійного опрацювання (5 балів). У підсумку для допуску до підсумкового контролю студент повинен набрати в сумі не менше 25 балів із 50 можливих.
Підсумковий контроль	Підсумкова форма контролю – екзамен. Форма здачі – виконання тестових екзаменаційних завдань, які охоплюють знання з усіх тем та містять практичні завдання, на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Підсумкова оцінка є сумою оцінок набраних за поточний контроль (максимум – 50 балів) та екзаменаційної (максимум – 50 балів).

7. Політика навчальної дисципліни

<p>Основою політики курсу є взаємоповага у спілкуванні та фокусування на навчанні. Телефони під час занять повинні бути переведені в беззвучний режим, а відлучення з аудиторії для спілкування допускаються тільки в нагальних випадках. Під практичних очних занять студенти повинні бути готові до виконання тестових завдань за матеріалами лекцій на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua. Під час онлайн-занять студенти повинні бути готові вмикати камеру та мікрофон у разі потреби.</p> <p><u>Академічна доброчесність</u>: Користування довідковими джерелами, підручниками і т. ін. під час проходження тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів</p>
--

чи нескладання тестування відповідно до [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника](https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf). https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/11/34-06_2022-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-ta-inshym-porushenniam-akademichnoi-dobrochesnosti-1.pdf

Відвідування занять є важливою складовою навчання. При виставленні підсумкового балу обов'язково враховується своєчасне виконання практичних робіт та проходження контрольних тестів із тем. Враховуються результати відпрацювання з поважної причини пропущених занять.

Якщо студент пропустив заняття і не зміг виконати контрольні роботи у встановлені терміни через хворобу або з інших поважних причин, документально підтверджених відповідною організацією, він має право на перенесення терміну здачі робіт. Пропущені контрольні тестування із тем відпрацьовуються впродовж місяця, КСР – впродовж тижня шляхом складання тестів у системі дистанційного навчання.

Студентам, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, дозволяється вільне відвідування лекцій та опрацювання лекційного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх розрахункових контрольних робіт відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються [Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf). <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/polozhennia-pro-induvid.-grafik.pdf>. Студент повинен звернутися з запитом щодо індивідуального графіку навчання впродовж двох тижнів після початку семестру. Викладач формулює завдання для студента, що навчається за індивідуальним графіком, протягом тижня після такого звернення студента і надає матеріали та завдання для виконання синхронно з видачею завдань для студентів, що навчаються очно.

Неформальна освіта: Сертифікат про успішне проходження курсу, зміст якого частково або повністю відповідає змісту дисципліни, дає можливість доповнити бали за підсумковий контроль згідно з [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/). <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Цю можливість, а також назви та програми курсів, бажано обговорити з викладачем завчасно.

8. Рекомендована література

1. Lozynskyy R., Zakutynska I. (2025). *Spatial planning in the Ukraine's national higher education system: programs, approaches, problems*. Transactions of the Association of European Schools of Planning, 9, 92–104. <https://doi.org/10.24306/TrAESOP.2025.09.07> (Scopus, Q3).
2. Lozynskyy R., Zubyk A., Labinska H., Zakutynska I. (2024). *Educational Priorities of Girls From Rural Areas Entering Classical Universities in Big Cities: A Case Study of Ukraine*. European Countryside, Vol. 16, Is. 4, 690–709. <https://doi.org/10.2478/euco-2024-0035> (Scopus, Q2).
3. Лозинський Р., Закутинська І., Стецюк О., Безручко Л., Пановик П. Сучасний просторовий розвиток малих туристичних міст Галичини: приклад Золочева Львівської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2024. Вип. 57. С. 112–128. <http://dx.doi.org/10.30970/vgg.2024.57.10675> (категорія «Б»).
4. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку : монографія. – Київ : Видав.-поліграф. центр «Київський університет», 2005. – 253 с.
5. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття. – URL: <http://www.academia.edu/2548348>.

6. Мезенцев К. В., Підгрушний Г. П., Мезенцева Н. І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація : монографія. – Київ : ДП «Прінт-Сервіс», 2014. – 132 с.
7. Немець К. А., Немець Л. М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі : монографія. – Харків : ХНУ імені Каразіна, 2013. – 225 с.
8. Пилипенко І. О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація : монографія. – Херсон : Грін Д. С., 2015. – 264 с.
9. Сливка Р. Р., Гілецький Й. Р., Закутинська І. І., Сливка Л. В. Географічні основи брендування територіальних громад: кейс Івано-Франківського Опілля // Науковий вісник ХДУ. Серія: Географічні науки. 2025. № 23. С. 32–42. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2025-23-4>
10. Сливка Р., Закутинська І., Рудницький І. Ринкові і самоорганізовані торгівельні простори Івано-Франківська. Міста та регіони в епіцентрі просторових змін : зб. наук. праць / за ред. С. П. Запотоцького та К. В. Мезенцева. К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. С.65. <https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2023/03/mista-ta-regiony-zbirnyk-naukovyh-pracz.pdf>
11. Шаблій О. *Суспільна географія: у п'яти книгах [Вибрані твори]*.
Кн. 1. Проблеми теорії, історії та методики дослідження. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 814 с. ;
Кн. 2. Проблеми українознавства, регіоналістики і краєзнавства. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – 706 с. ;
Кн. 3. Проблеми теоретичних досліджень, геогуманістики, географічної освіти. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 562 с. ;
Кн. 4. У пошуках істини. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 838 с. ;
Кн. 5. На важелях долі. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. – 666 с.
12. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник. – 2-ге вид. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Викладач: доцент Ірина Закутинська